

Posudek magisterské práce

Název: Násilí na seniorech v ústavní péči a jeho prevence z pohledu vedoucího pracovníka.

Autorka: Markéta Bowe

Oponentka: PhDr. Hana Janečková PhD., socioložka, Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví.

Markéta Bowe se ve své magisterské práci zabývá závažným sociálním jevem, kterým je násilí páchané na seniorech v institucionální péči. Odkrývá tím jedno ze společenských tabu.

V úvodu přináší přehled definic a pojmů a jejich kritické vyhodnocení. Kapitola o formách násilí na seniorech upozorňuje nejen na násilí vyskytující se v domácím prostředí, ale i na násilí institucionální a společenské. Důležité je též rozdělení na násilí aktivní a pasivní. Presentaci různých přístupů k třídění druhů násilí by bylo možné ještě doplnit jejich hodnocením. Lze např. polemizovat o zařazení sebepoškozování mezi druhy násilí páchaném na seniorech.

Kapitola o faktorech zvyšujících riziko násilného jednání ukazuje na široké spektrum příčin od osobních psychologických charakteristik seniora a rodinného mikroklimatu, přes rizikové faktory spojené s příslušností k nízkým sociálním vrstvám až po celospolečenské faktory spočívající v nedostatečné ochraně práv uživatelů sociálních služeb, přítomnosti diskriminujících postojů ve společnosti a absenci systému společenské podpory pečujícím rodinám. Autorka dále věnuje dostatek pozornosti problematice identifikace násilí a zdůvodňuje její obtížnost. Upozorňuje na psychologické, ale i sociální a systémové příčiny nepříznivého stavu v této oblasti. Konstatuje smutnou skutečnost, že často jedinou osobou, která může zachytit týrání seniora je lékař. Poměrně malý prostor je v magisterské práci věnován metodám jednání s obětí násilí stejně jako utváření systému pomoci. Autorka sice konstatuje nutnost multidisciplinárního přístupu a poukazuje na izolovanost jednotlivých profesí a institucí, které se u nás pomocí zabývají, nepřináší však žádná podrobnější data, ani konkrétní hodnocení činnosti jednotlivých aktérů, které by napomohlo hlubšímu pochopení situace a mohlo by vést k návrhům změny.

Dále již se věnuje autorka cíleně tématu násilí v dlouhodobé ústavní péči, a to jak sociální tak zdravotnické. Informuje o stávající i o budoucí právní úpravě ústavní (pobytové) sociální péče, i o zdravotnických zařízeních ústavního typu - zde se ovšem poněkud neúspěšně, a to z celkem pochopitelných důvodů, snaží o určitou kategorizaci těchto zařízení (neodlišuje jasně odborné léčebné ústavy od léčeben dlouhodobě nemocných, případně od nemocnic následné péče či oddělení sociálně ošetrovatelské péče, o níž mluví na jiném místě své práce). Nedostatky v systému zajištění dlouhodobé péče zdravotnické i sociální ovšem autorka správně identifikuje jako systémové násilí, jehož obětí jsou právě senioři nejvíce zranitelní.

Autorka čerpá z nejnovějších zdrojů prezentovaných na internetu a působivým způsobem dokazuje, že násilí v institucionální péči existuje i v těch nejvyspělejších zemích. Největší riziko spatřují sami pracovníci v organizační kultuře, která překvapivým způsobem deformuje chování a prožívání všech přítomných. Práce přináší empirické výsledky, které dokumentují výskyt tohoto jevu také jako důsledek pracovního stresu, nedostatečné profesionální kompetence a nedostatečné kontroly.

Praktická část práce staví tři jasné výzkumné otázky zaměřené na zjištění faktorů vzniku násilí, na užívané formy násilí a na možnosti jeho prevence. Autorka zde otevřeně hovoří o motivech pro volbu tohoto tématu a o plánech podpory implementace systémové změny ve vlastním zaměstnání. Použitá metoda empirické studie je vzorným příkladem využití kvalitativní analýzy. Ukazuje, že i malý vzorek respondentů může - pokud je zvolená metoda vhodně použita - přinést hodnotná empirická data. Z popisu analýzy dat není zcela zřejmé, jak vlastně autorka při analýze postupovala. Jak kódovala teoretické pojmy, jak kódy přiřazovala do kategorií, jak byla posléze získaná data rozřazena do pěti kategorií a jak pracovala s programem Excel při zpracování dat – zde by např. bylo možné očekávat jako výstup nějakou tabulku, kterou však v práci nenacházíme. Detailní popis kvalitativních výsledků - faktorů ovlivňujících výskyt násilí vůči uživatelům služby a forem tohoto násilí, dokumentovaný ukázkami z rozhovorů s respondenty - patří k nejlepším částem práce.

Vzhledem k cíli práce je závažná zejména kapitola o kvalitě vedoucích pracovníků jakožto významném faktoru pro vznik fenoménu násilí na uživatelích služby - jde zejména o nedostatek vedení a kontroly, nejasnou komunikaci, nedostatečné vzdělání, vyhoření vedoucího pracovníka, dále jeho toleranci k násilí a špatné péči, o výběr nevhodných pracovníků a jejich nedostatečný zácvik. Tyto poznatky autorka vhodným způsobem začleňuje do závěrečných doporučení směřujících k prevenci vzniku násilí v průběhu ústavní péče o seniory.

Autorka se zabývá také tématem oběti násilí. Zde by stála alespoň za zmínku také druhá strana mince, že totiž obětí násilí se může stát i pracovník nebo jiný uživatel služby.

Bohužel autorka věnuje jen okrajovou pozornost standardům kvality sociálních služeb, které přímo vyžadují definování způsobů zjišťování a prevence vzniku jevů, jako je násilí a špatné zacházení s uživatelem služeb (ochrana práv, stížnosti, střety zájmů, péče o pracovníky). Standardy tak poskytují vedoucím pracovníkům a pracovním týmům účinný nástroj prevence vzniku násilí v pečující organizaci. Opomenuty zůstávají také vhodné organizační změny, např. vytvoření samostatných pracovišť poskytujících specializovanou kvalifikovanou péči lidem s demencí, byť právě demence je uváděna jako jeden z rizikových faktorů pro vznik násilného jednání.

Celkově je práce velmi přehledná, dobře strukturovaná, úvodní části kapitol vždy shrnují, o čem bude dále řeč, čímž upoutávají pozornost čtenáře. Svým rozsahem, obsahem i odkazovým aparátem splňuje požadavky kladené na magisterskou práci. Součástí práce jsou i přílohy vztahující se k tématu a přibližující použitou metodu. Práce splňuje nároky kladené na magisterskou práci.

Doporučuji přijetí magisterské práce Markéty Bowe k obhajobě a hodnotím ji jako výbornou.

Praha 12.10.2006

PhDr. Hana Janečková PhD.

